

מלוך יקרוך ויהיושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָרֵא חֹדֶהָא

חֹדֶהָא דְאֹרִיִּיתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

את האלקים התהלך - יראת שמים יסוד להצלה מהבלי העולם

כולם את העולם והחריבוהו. מנגד הרוצה להתגבר על מכול העולם יש לו להתחזק ביראת ה' שבכוחה לצמצם את התאוות, ולהציב גבולות כנגד התגברות המים שלא ישטפוהו, כדוגמת החול המונע מן הגלים להטביע את העולם, וכמו שאמר הנביא (ירמיה ה כב) 'האוני לא תיראו נאם ה' וגו' אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו, כך יציב גם האדם גבולות וסיגים בפני תאוותיו, שלא ישטפוהו מים הזידונים.

יראת ה' נותנת חיים נצחיים

וככל שיש יראת ה' בקרבו, כך יכול להם לתאוות ולזכות לחיים בזה ובבא, כמו שאמר יוסף הצדיק (בראשית מב יח) 'זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא', כי מידת היראה היא הנותנת לאדם את הכוח להגביל את תאוותיו ולצמצם אותן לבל יחריבו את עולמו. שכן כשאין בליבו יראת ה' סופו להגיע למיתה וכליון, כמו שאמר אברהם אבינו (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלהים במקום הזה - והרגוני, הן לעולם הבא שיפסיד עולמו בהימשכו אחר הדברים המנוגדים בעצם לעבודת ה', כפי שכתב בחובות הלבבות (שער חשבוה"נ פ"ג): 'וכבר אמר אחד מן החכמים, כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש, כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא'.

והן בעולם הזה כשאין יראת ה' אזי והרגוני, שטובע ומסתבך בתאוות שאין להם סוף, שכבר אמר החכם מכל האדם (קהלת ו ז) 'וגם הנפש לא תימלא' ואמרו (קה"ר א יג) 'אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, נמצא, כי אף אם סובר בדעתו שיתן לעצמו מעט ויספיק לו, ידע כי כבר קדמו לו חכמים וצדיקים רבותינו הקדושים ע"ה וקבעו כי לא יתכן בעולם הזה למלאות תאוותו, ורק 'יראת ה' תוסיף ימים' (משלי י כז), בהיותו מתגבר על תאוותיו והולך ביראת ה' כל היום, ועל כן נח שהיה מתהלך ביראת ה' הציב גבול להינצל משטף מים רבים שגברו בדורו, וע"י זכה להינצל ממי המבול, ואף זכה שממנו הושתת העולם מחדש לחיים מחודשים.

אותם לדרך התורה. ומקור התאוות באדם ביסוד המים שבקרבו, והתאוות הנמשכות מיסוד המים מתגברים על האדם, כגלי הים המבקשים להציף את העולם במים, וכל הנמשך אחרי תאוותיו טובע בהם ומאבד חיותו, כמו שאירע לדור המבול שנמשכו כליל אחרי תאוותיהם, ואף המים התגברו עליהם והחריבו את העולם, וכל מימות שבעולם שינו טבעם, הן מי הגשמים והן מי התהום, הציפו

אֶת הָאֱלֹקִים הַתְּהַלֵּךְ נח (ו ט). תירגמו אונקלוס: 'בדחלתא דה' הליך נח'. בדבריה באה תורה ללמדנו לקח כיצד הצליח נח להתגבר על טומאת הדור בו היה שרוי, וכדכתיב (פסוק יב-יג) 'ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס. וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ'. הנה ידוע כי מיסודות עבודת ה' ותכליתו בעולמו שיתגבר האדם על תאוות ליבו ויטה

מִלְתָּא דְפִלְיָא

כיון שלא התפלל בעד בני דורו איבד מדרגת 'תמים'

וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֹּא אִתָּךְ וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַמִּבֶּטֶחַ כִּי אֶתְּךָ רְאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בְּדֹר הַזֶּה (ז א). קשה הלא בתחילת הפרשה נאמר על נח 'איש צדיק תמים', וכאן כתיב 'כי אותך ראיתי צדיק לפני', ומדוע לא נזכר כאן דבר היותו תמים. על כך כתב רש"י: 'מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו. שכאן דיבר ה' לנח בפניו ועל כך אמר רק מקצת שבחו'.

בדור המבול היה נח 'צדיק' ובדור ההפלה היה 'תמים'

עוד יש לפרש, כי 'צדיק' נקרא מי שמתרחק מחמס והשחתה בין אדם לחבירו, ו'תמים' הוא העובד את ה' בתמימות ומתרחק מעבודה זרה וכדומה, ונח היה מצוין בשני ענינים אלו, בין אדם לחבירו ובין אדם למקום. והנה בפסוק כתוב שנח היה 'צדיק תמים' בדורותיו, ויש לפרש הלשון 'בדורותיו' לשני הדורות שחי בהם נח, דור הפלגה ודור המבול. לפי זה יובן מדוע שינה הפסוק לשונו, כי בתחילה כתוב 'צדיק תמים היה בדורותיו', בשני הדורות, בדור הפלגה שחטאו בענייני אמונה - היה נח 'תמים' בעבודת ה', כי לשון תמים נופל על אמונה. ובדור המבול שחטאו בעריות - היה 'צדיק' בשמירת ברית קודש. אמנם כאן כתיב 'צדיק לפני בדור הזה', כלומר, בדור המבול שעיקר חטאם היה בעריות, ואכן אז שייך לשבח את נח רק בדבר היותו צדיק.

יש להוסיף עוד ולפרש, שבתחילה היה נח איש צדיק תמים ושלם בכל מיני שלמות, אבל אחר כך בסמוך למבול ירד ממדרגתו ולא נקרא עוד אלא 'צדיק', כי לא נהג כאברהם אבינו ולא הוכיח את בני דורו על רשעותם, ורק כששאלוהו על בניית התיבה היה אומר 'עתיד הקב"ה להביא מבול על הארץ' (ב"ר ל ז), אבל מעצמו לא היה מוכיח את בני דורו להשיבם בתשובה, ומחמת כן נקרא המבול על שמו כמו שכתוב (ישעיה נד ט) 'כי מי נח זאת לי', זו גם הסיבה שנגרעה מדרגתו ולא זכה עוד למדרגת 'תמים'.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

הנהגת ה' עם האדם כפי הנהגתו במצוות ה'

יתברך נמצא שלוש לשונות בפסוקים, בנח נאמר 'את האלהים התהלך נח', באברהם נאמר 'התהלך לפני', ובבני ישראל נאמר (דברים יג ה) 'אחרי ה' תלכו', ושלוש לשונות אלו רומזים על שלוש מדרגות בעבודת ה'. כמו שכתב בעוללות אפרים (מאמר קיח) שיש שלושה מיני עבדים, יש עבד שרבו צריך לשמור עליו מכל משמר שלא יברח ויפרוק את עול עבודתו, ויש עבד שרבו סומך עליו מעט אחר שכבר נוכח לדעת שאינו מבקש לפרוק עולו, וכן יש סוג עבד שרבו בטוח וסמוך עליו בשלמות כיון שכתב שטר קנין להחזיק בו וגם נשבע לו העבד שלא יברח ממנו.

והנה, נח היה כמו עבד שאין רבו בטוח בו וצריך לשמרו בכל עת, ולכן נאמר בו 'את האלקים התהלך נח' שהיה מהלך בסמיכות ובשוה אליו, כביכול נצרך להשגיח ולשמור אליו לבל יפרוק עול העבודה ממנו. אך אברהם אבינו אשר כבר נתנסה והכיח נאמנותו לבוראו בטח בו מעט לב אדוניו ונאמר בו 'התהלך לפני', שעדיין צריך שמירה שלא יברח, אם כי אינו נדרש לשמירה הדוקה, רק שיהיה מהלך לפני אדוניו וכך יוכל להשגיח ולראות שאינו חפץ לברוח ממנו. אולם המדרגה המעולה שאין למעלה ממנה, היא זו שנאמרה בבני ישראל 'אחרי ה' אלקיכם תלכו', כי כבר כרתו ברית לאלוקיהם ונשבעו לו במעמד הר סיני שלא לסור מעבודתו לעולם, ואין האדון צריך לבחון אותם בכל עת, והוא מניח להם לילך מאחריו כי אינו צריך לבודקם ובטוח הוא בהם שמחזיקים תמיד בעבודתו.

ההנהגה עמו רק לפי גדר הטבע, כאשר ייטיב לכל באי עולם - כן ייטיב ה' גם עמו, אבל אינו ראוי שישנה ה' בעבורו את גדר הטבע, כיון שגם הוא מצד עצמו לא התגבר בעבודתו למעלה מכוחותיו.

בין עבודתו של נח לעבודתו של אברהם

זהו אפוא ההבדל בין עבודתו של אברהם אבינו ע"ה ובין עבודתו של נח, כי אברהם השליך נפשו מנגד למען הרבות כבוד שמים, והיה מפרסם שם ה' בעולם בעוד שלא היתה מלכותו נודעת בתחתונים, ואף שהיו עובדי אלילים רודפים אותו עד שהשליכוהו לכבשן האש, אבל הוא בחר לסכן כל חיותו למען אהבת ה' אשר בקרבו, ובעבור כן ייחד ה' את שמו עליו עד שאנו מזכירים בכל יום 'אלהי אברהם' וחותרים בשמו 'מגן אברהם', ולפיכך נעשו עמו נסים מחוץ לגדרי הטבע.

אבל נח היה צריך סעד לתומכו והיה עובד ה' לפי כוחותיו, וכל צדקותו לא היתה אלא בדרך טבע העולם, להיות מקיים מצוות ומתרחק מן החטא כפי כח גופו, אבל לא התעלה למעלה מהטבע לשבר ולהכניע כח גופו בכל עת ובכל שעה ובכל רגע, ועל כן אמר עליו הכתוב 'את האלהים התהלך נח' כלומר רק בטבע העולם בחינת 'אלהים', ורק לפי ערך דורו הרשעים היה צדיק כאשר היתה עבודתו בגדרי הטבע, ולפיכך היתה ההנהגה עמו בדרך הטבע ולא בדרך נס.

שלוש מדרגות בעבודת ה'

כשנתבונן בענין ההליכה אחרי ה'

אֵת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ (ו ט). כתב רש"י: ובאברהם הוא אומר (להלן יז א) 'התהלך לפני', 'אשר התהלכתי לפניו' (להלן כד מ), נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו. מכאן הלימוד לכל אדם, שכפי מעשיו כך מתנהגים עמו מן השמים בהנהגה מיוחדת לפי מעשיו. העובד את ה' יתברך למעלה מכוחותיו, כמו כן ההנהגה עמו מחוץ לגבולות הטבע.

כך רואים אנו אצל אברהם אבינו ע"ה בעמידתו בעשרה ניסיונות למעלה מדרך הטבע, והיה הטבע משתנה בעבורו בכל דרכיו, כי במדה שאדם מודד בה מודדים לו (סוטה ח:), והמוסר עצמו בשליחותו לעבוד את ה' באהבה ובתשוקה בלי לחוס על כוחותיו, ואינו מחפש הוראת היתר להיפטר משום מצוה, ועבודתו איננה רק בהתאם לנוחות העצמית שלו. שלא כאותם המתעצלים ונמנעים מן העבודה אם היא דורשת מהם להתמודד עם טבעם הגשמי, וכך הם חוששים לפגעי מזג האוויר ונמנעים מהליכה לבית הכנסת בימי הקור, או להעביר שינה מעיניהם להגות בתורה מתוך מסירות, וכיוצא בזה בכל מצוות ה', כמו מצות הצדקה, שנצרך להתגבר ולפתוח ידו למעלה מיכולתו למתן צדקה, וכן לבזבז ממונו עבור מצוות ה', שדבר זה מורה על חביבות המצוה חביבותם אצלו, וכפי שמצינו בעלי צדקה מופלגים הפושטים בגדם מעליהם כדי לכסות בו עני ואביון, כי 'כל אשר לאיש יתן בעד נפשו' (איוב ב ד).

אבל המקיים מצוות רק לפי דרך הטבע בלי התגברות מיוחדת, תהיה

יש צדיקים שאינם סובלים את הרשעים

עבורם ולפעול למענם. אבל יש דורשים לגנאי כי אנשי סדום שבדורו של אברהם היו רשעים יותר מדור המבול, ואם על בני דורו לא ביקש רחמים בוודאי שעל אנשי סדום לא היה מתפלל. אך יש לנו לדעת, כי כל זה אינו אלא ברשעי אומות העולם, אבל בני ישראל גם אם אינם במדרגה הראויה, מכל הם מכניעים עצמם לצדיקים, ועל די כן יש כוח הצדיקים להתפלל בעדם ולהיטיב עמם.

ממש, מכל מקום לא היה בכוחו לסבול רשעותם כדי להגביה אותם. בכך יבואר מה שנחלקו חז"ל אם לדרוש אותו לשבח או לגנאי, ובוודאי אין הכוונה לדרוש את נח עצמו לגנאי, אלא שאם היה בדורו של אברהם שמא היה יכול לפעול יותר עבור הרשעים, כי דור שאברהם אבינו שרוי בתוכו גם הרשעים שבו נמצאים במדרגה טובה יותר, וממילא אפשר יותר להתפלל

אֵלֶּה תּוֹלְדֵת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צְדִיק תָּמִים הָיָה בְּדַרְתּוֹ אֵת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ (ו ט). פירש הרה"ק שר שלום מבעלזא ע"ה שצדיקים גדולים לפעמים אינם יכולים לסבול את רשעות בני דורם, ומחמת כן אינם יכולים להתפלל עבורם, וזה היה העניין אצל נח, שלרוב מעלתו לא יכול היה להשפיל עצמו אל בני דורו ולפעול רחמים בעבורם, ואף על פי שביקש ורצה להיות 'בדורותי' בתוכם

הצדיק מבין כי רק המעשים הטובים הם תולדותיו שילכו עמו תמיד

ולשמרו מכל מיצר בזה ובבא.

הצדיק מבין כי רק המעשים הטובים הם תולדותיו שילכו עמו תמיד

הוא הדבר שדיברה תורה בפרשתנו 'אלה תולדות נח נח', וכתב רש"י: ללמדך, שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. ויש לומר בדבריו, כי אמנם יש להם לצדיקים בנים ותולדות, אך הצדיק שם על ליבו כי מכל אלו הקרובים יישארו לצידו לנצח רק המעשים טובים שעשה, ולכן הם עיקר תולדותיו, וכל אשר לו ישקיע ויתאמץ להוסיף ולהרבות תולדותיו במצוות ומעשים טובים. וכך כתב מו"ר זקני ע"ה בפיתוחי חותם (במדבר ד"ה ואלה): 'עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים', שהמעשים טובים הם התולדות העיקריים האמיתיים. והיורד לשרשן של דברים יכיר וידע דכן האמת בפועל לא בדמיון, דידוע דכל מצוה שאדם עושה נברא ממנה מלאך אחד, ופשוט דמלאך טוב מאדם. לפיכך הבנים של מעשים טובים מעולים מהבנים הנעשו בפועל.

עיקר תולדות יצחק - עקידתו

על זה הדרך יש לפרש גם אצל יצחק שנאמר בו (בראשית כה יט) 'ואלה תולדות יצחק', וכתוב 'ואלה' בוא"ו המוסיף על ענין ראשון, היינו שבניו הנזכרים בפרשה הם נוספים על עיקר תולדותיו הנזכרים לעיל שהם מעשיו הטובים, כי תחילה מוזכר ענין העקידה שזה היה מעשיו הטובים ועיקר תולדותיו, ועתה מוסיף להזכיר גם את בניו שנולדו לו.

לכל אדם ישנם כמה מעגלי קרובים, יש את הידידים, ומהם יש שחבריו הם יותר וקרובים יותר לליבו. וכן יש לו את משפחתו הקרובה ביותר. כאשר נמצא במצוקה יקרא לידידיו ויבקש את עזרתם לחלצו ממצור. אך כאשר נקרא למשפט, שם יקרא לאוהביו הקרובים יותר הלא הם חבריו הנאמנים, וככל שיעבור הזמן ימצא עצמו רק עם משפחתו. עד שבסופו של דבר בגמר הדין ימצא עצמו עומד לבדו.

כך בחיי האדם נמצאים סביבו מעגל גדול של ידידים, ובבוא עת פקודתו יבואו ללוותו חבריו הקרובים, ולאחר מכן עוד יזכרו ממנו מעט בני משפחתו. אך לקברו נכנס הוא לבדו ללא אח וקרוב ככל שיהיה. אך מי הם אלו שממשיכים ללוותו הלא הם התורה והמצוות שפעל בימי חייו. הם שהולכים עמו לפני בית דין של מעלה לשמרו ולהצילו מרדת שחת. וכי יש לך קרובים מזה.

על האדם להשכיל זאת בחייו ולהגדיל את מעגל קרוביו היותר קרובים מכל קרוב, ולצרף עוד ועוד קרובים כדוגמתם, שהם ורק הם ימשיכו ללוותו תמיד. כשמסגל לעצמו מצוות ומעשים טובים, הם מלווים אותו והולכין לפניו ככתוב (ישעיה נח ח) 'והלך לפניך צדקן כבוד ה' יאספק'. וכן כתיב (תהלים פה יד) 'צדק לפניו יהלך'. וכן 'כי לית חן הם לראשך' (משלי א ט), ועוד כיוצא באלו, אשר בכלם עולה כי התורה והמצוות הם המלווים לו לאדם להמליץ עליו זכות

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלקים התהלך נח (ו ט). פירש רש"י: תולדותיהם של צדיקים מצוות ומעשים טובים. קודם להזכרת תולדותיו - בניו הטבעיים, שהם, שם חם ויפת, הקדים הכתוב תחילה מהו עיקר תולדותיו של אדם, וכנגד שלושת בניו הזכיר שלוש מעלות רוחניות שהם הם עיקר תולדותיו, 'צדיק', 'תמים', 'את האלקים התהלך נח'.

התורה מלווה את האדם קודם בואו לעולם ואחר צאתו מן העולם

לביאור עמקם של דברים נקדים דברי התנא באבות (פ"ו מ"ט): אמר רבי יוסי בן קיסמא וכו' לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר (משלי ו כב) 'בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך', 'בהתהלךך תנחה אותך' בעולם הזה, 'בשכבך תשמור עליך' בקבר, 'והקיצות היא תשיחך' לעולם הבא, ע"כ דברי הברייתא. כי התורה מלווה את האדם בכל דרכיו, לפיכך עוד קודם שבא לעולם מלאך מלמדו כל התורה כולה (נדה ל:), והיא היא שמתלווה עמו גם אחר פטירתו להגן עליו וללמד עליו זכות, והיא זו שעומדת עמו לתחיית המתים. משכך, יש לו לאדם המשכיל להידבק בתורה ויגיעתה בתכלית הדביקות כי כל אשר לו יתן בעד נפשו.

בגמר הדין נותר האדם לבדו ורק התורה והמצוות נשארים איתו

משלו המושלים למה הדבר דומה, הלא

מעלת ההתאמצות בקיום המצוות

אותה המצוה, מכל מקום התורה מעידה על שם שהתאמץ ביתר שאת, כמו שכתוב 'ויקח שם ויפת' בלשון יחיד ולא 'ויקחו' בלשון רבים, כי שם התאמץ ביותר, ולכן גם זכה לעמוד בראש הישיבה שלמדו בה האבות הקדושים, והיא הנקראת בלשון רבותינו 'בית מדרשם של שם ועבר'.

מעלת המלאכים הנבראים מן המצוות ובאלשיך הקדוש (ט כג) מובא ששם ויפת הסיבו פניהם לאחוריהם ולא הסתפקו בעצימת עיניהם, כי לא רצו שצורת פניהם

ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם ויילכו אחרינית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרינית וערות אביהם לא ראו (ט כג). הנה, כל גיעה שיש לו לאדם בקיום מצוות ה', הרי היא בבחינת מצוה הגוררת ומושכת את האדם לקדושה והתעלות עוד ועוד. זהו הביאור במאמר הכתוב 'ויקח שם ויפת את השמלה' וכתב רש"י שלכך נאמר 'ויקח' לשון יחיד אף שבפועל היו שנים, כי שם הוא שנתאמץ במצוה זו ביותר לפיכך נקראת על שמו, וכן רואים חילוק זה בשכר המצוה ששכרו של שם שזכו בניו לטלית של מצוה, ואילו יפת שהתאמץ פחות, זכו בניו לקבורה בימי מלחמת גוג. ואפילו שגם שם וגם יפת עשו יחד את

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להעתיק ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל

